

א בקרבן מרא יי ית
עמא ויה ארעא: ג
וארעא ויה עדיא
וריקניא וזיטכא על אפי
תדומא ורזחא מן קרמ יי
מזעמא על אפי מלא: ג
ואמר יי לוי גזורא ויה
גזורא: יי ויהא יי ית
גזורא ארו מן ואפריילי יי

פניני תר-גום יונתן

פרשת פקודי

חידושים ופנינים
בפרשנות המקרא
מתרגום יונתן מן עזיאל

הרב מאיר שפרד

**פניני תרגום יונתן
הרב מאיר שפריר זצ"ל**

מחבר הספר
"משמעות האותיות"

כל הזכויות שמורות
בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות:

05832-628-54
0686762@gmail.com

לקבלת הגיליון במייל:
0686762@gmail.com

נשמח לקבל הארות והערות

קטת
עימוד ועיצוב

☎ 050-412-452-4
✉ Kesetgraf@gmail.com

גילויים מרעישים בסיפור יציאת מצרים משולחן התנא יונתן בן עוזיאל

פנינים וחידושים עצומים בסיפור יציאת מצרים מלוקטים מתרגומו של יונתן בן עוזיאל בכל התורה כולה, שזורים על סדר ההגדה, בדרך סיפור שאלה ותשובה

כמה מעלות טובות

מחודשת

מלאה בחידושים שאינם מפורסמים

ממוקדת

בעניי סיפור יציאת מצרים בלבד

מורדה

עוזרת בעם ויוספת בזהרה

מרתמת

פדיון עבדים ועל המצות והמאכלים

מפוארת

עיסוד מפואר, מסודר ומאיר עינים

שפתי השמיים

עם תרגום ומבואר - ביאור משולב

המתנה המושלמת לפורים

קטת
הוצאת ספרים

להזמנות ובירורים: 058-3262854
0686762@gmail.com

הפצה: קולמוס
0722441070

מחירים
הפריים
המוזכרים

הוצאת
למבית

נידוני הפרשה בתרגום יונתן

לא יקרע ♦ האם זה איסור או טעם?..... ד

ויביאו את העשקן אל עשה ♦ לשם מה הביאו את המשכן לפני משה, ומדוע לא הלך

משה אל המשכן?..... ה

עשעעות כלי העשקן והעיקוס בו הועמדו..... ח

עשעעות עשיחת העשקן והעזבז והכיור..... יד

וימן את העדת אל הארץ ♦ משמעות הלשון 'עדות'..... יז

וימן עשה עים לרחצה ♦ הנס שהתרחש עם מי הכיור..... יח

פרשת פקודי

לא יקרע • האם זה איסור או טעם?

(שמות לט, כג) ופי המעיל בתוכו כפי תחרא שפה לפיו סביב לא

יקרע:

מה משמעות הנאמר 'לא יקרע'? האם זה נתינת טעם לצורך בכפילת פי המעיל?
או שכאן נאמר איסור קריעת המעיל?

וּפּוֹם מִנְטֵר מְעִילָא כְּפִיל בְּמִיצְעִיהּ הִי כְּפּוֹם שִׁירְיָא. תּוֹרָא
בְּשִׁיפְתֵיהּ מְקַף לְפּוֹמִיהּ חֲזוֹר חֲזוֹר, מְטוֹל דְּלֵא יִתְבַּזֵּעַ:

[וּפִי שֵׁפֶת הַמַּעִיל כְּפּוֹל בְּאִמְצָעוֹ כְּמוֹ פִי שִׁירְיוֹן. שׁוֹדָה תְּהִיָּה מְקִיפָה לְפִיו
סְבִיב סְבִיב, בְּגַלְלֵי שְׁלֵא יִקְרַע]

מבואר בת"י ש'לא יקרע' הוא טעם לצורך לכפול את שפתו. ולמה לכפול? כדי שלא יקרע¹.

והנה בת"י לעיל בפרשת תצוה (כח, לב) נראה ש'הלא יקרע' הוא לאו ואיסור בפני עצמו ולא קשור לדין לכפול. וכך כתב שם ת"י לתרגם הפסוק: 'וְהָיָה פִי רֵאשׁוֹ בְּתוֹכּוֹ שֵׁפָה יְהִיָּה לְפִיו סְבִיב מְעֵשָׂה אֲרָג כְּפִי תַחֲרָא יְהִיָּה לוֹ לֹא יִקְרַע': "עוֹבֵד גְּרָדָאִי הִי כְּפּוֹם לְשִׁירְיָא יְהִי לִיָּה, לֹא יִתְבַּזֵּעַ", ולא כתב 'מטול' - 'בגלל' (שלא יקרע) כמו שהוסיף כאן.

והנה בחידושי הגרי"ז על התורה (תצוה אות ע) ביאר (את דברי רש"י בפרשת תצוה) שאכן ב' דברים כלולים ב'לא יקרע': א. טעם הצורך לכפול לתוכו, כדי שלא יקרע. ב. שהקורע את המעיל

1. וכך הבין גם העמק דבר כאן עיין בדבריו.

עובר בלאו. ומנין ללמוד ב' דינים אלו?

וביאר הגר"ז שהמקור הוא ממה שדין זה מוזכר בב' פרשות, ובכל פרשה יש הכרח לדין אחד מב' הדינים.

בפרשת פקודי בה לא נאמר הציווי לעשות את הבגדים, אלא נכתבה פרשת עשיית הבגדים אי אפשר לפרש ש'לא יקרע' נאמר על איסור קריעת המעיל, כי הלא אין כאן ציווי אלא סיפור דברים. ובהכרח ש'הלא יקרע' הוא טעם הדין לכפול את המעיל לתוכו, כדי שלא יקרע. ואילו בפרשת תצוה שם נצטוו על עשיית הבגדים, שם אפשר לומר שנאמר לאו ואיסור לקרוע את המעיל. וזה המקור לב' הדינים.

ולפ"ז מדויק מאוד מה שת"י בפרשת תצוה פירש את 'לא יקרע' ללאו, כי שם הציווי. ואילו בפרשת פקודי פירש את 'לא יקרע' לטעם, כי כאן נכתב רק סיפור הדברים.

אלא שצ"ע מדוע האונקלוס תרגם בשניהם 'לא יתבזע'?.² (עוד יל"ע אי לדברי אונקלוס הקורע את המעיל יעבור בב' לאוין, ואולי חד לאזהרה וחד למלקות).³

וַיְבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה • לָשֶׁם מָה הֵבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן
לפני משה, ומדוע לא הלך משה אל המשכן?

(שימות לט, לג) וַיְבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה אֶת הָאֵהָל וְאֶת כָּל כֵּלֵי קִדְסוֹ קִרְסוֹ בְּרִיחָיו וְעַמֻּדָיו וְאֲדָנָיו:

לשם מה הביאו את המשכן לפני משה?

2. יש חומשים ששינו את הגירסא בת"י (כנראה מכח הקושיא מפרשת תצוה) וגרסו אף בפרשת פקודי 'לא יתבזע' וכאונקלוס וצ"ע.

3. ובעיקר הדבר יש לציין לסוגיית הגמ' (יומא עב). אמר רחבה אר"י המקרע בגדי כהונה לוקה שנאמר לא יקרע, מתקיף לה ר' אב"י ודלמא הכי קאמר רחמנא, נעביד ליה שפה כי היכי דלא ניקרע. מי כתיב שלא יקרע, ע"כ. ומבואר דדייק ר"י מלישנא דקרא דהוי איסור ולא טעם וצלע"ש במפרשים.

רש"י מפרש שלא היו יכולין להקימו ולפיכך הביאו את המשכן לפני משה. ולפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן הניח לו הקב"ה הקמתו, שלא יכל שום אדם להקימו מלבד משה.

וראה בשפתי חכמים שרש"י דייק זאת ממה שהביאו לפניו את המשכן מפורק לחלקים, ולא בנוי ומתוקן כדרך האומנין שקודם בונין בנינם ואח"כ מראין אותו.

במדרש תנחומא (פקודי יא) מוסיף שמכיון שלא הצליחו להעמידו חששו שמא חיסרו בו איזה דבר ולא עשאהו כדיו, ולכך הביאוהו לפני משה שיראה אם עשאוהו כהלכתו. וז"ל המדרש:

פִּינּוּ שְׁגָמְרוּ מְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן, הָיוּ יוֹשְׁבֵינּוּ וּמְצַפִּין אִימְתֵי תְּבֵא שְׂכִינָה וְתִשְׁרָה בּוֹ, וְהָיוּ מְצַטְעָרִין הַכֹּל מִפְּנֵי שְׁלֵא שְׂרָתָה שְׂכִינָה עֲלֵיו. מָה עָשׂוּ. הִלְכוּ לָהֶם אֲצֶל חֲכָמֵי לֵב, אָמְרוּ לָהֶן, וּמָה אַתֶּם יוֹשְׁבֵינּוּ, הֲעֵמִידוּ אַתֶּם אֶת הַמִּשְׁכָּן וְתִשְׁרָה שְׂכִינָה בֵּינוֹתֵינוּ. הֵיוּ מְבַקְשִׁים לְהַעֲמִידוֹ, וְלֹא הָיוּ יוֹדְעִין וְלֹא יוֹלִין לְהַעֲמִידוֹ. וּכְשֶׁהֵן חוֹשְׁבִין לְהַעֲמִידוֹ, הוּא נוֹפֵל... נִכְנָסוּ כָּל יִשְׂרָאֵל אֲצֶל מֹשֶׁה, אָמְרוּ, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, כָּל מָה שְׂאַמְרַתְּ לָנוּ עָשִׂינוּ, וְכָל מָה שְׂצוֹיִתָּנוּ לָתֵן וּלְהוֹצִיא נִתְּנוּ הַכֹּל, וְהָרִי כָּל הַמְּלָאכָה לְפָנֶיךָ, שְׂמָא חֲסַרְנוּ שׁוּם דְּבָר אוּ יִתְּרָנוּ עַל כָּל מָה שְׂאַמְרַתְּ לָנוּ, רְאֵה הַכֹּל לְפָנֶיךָ. וְהָיוּ מְרִאִין לוֹ כָּל דְּבָר וְדְבָר...

אמנם עדיין לא נתבאר, מדוע הוצרכו להביא את כל הדברים לפני משה ולא בא משה אליהם?

בת"י מתבאר הדבר:

וְאֵיִיתִיו ית מִשְׁפָּנָא לִזְת מֹשֶׁה, לְבֵית מִדְרָשִׁיה דְּהוּז תַּמָּן יִתְבִּין מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבְנָיו, וְהָוּה מִתְּרַץ לְהוּזן סִדָּר כְּהוֹנָתָא וְתַמָּן יִתְבִּין סְבִי יִשְׂרָאֵל. וְאַחֲוִיאָו לִיה ית מִשְׁפָּנָא וְזֵת כָּל מְנֻזֵי פּוֹרְפּוּזֵי לִזְחֻזֵי נְגֻדֵי עֵמֻדוֹזֵי וְחֻמְרוֹזֵי:

[ויביאו את המשכן אל משה, לבית מדרשו שהיו יושבים שם משה ואהרן ובניו, והיה מיישב להם סדר הכהונה, ושם יושבים זקני ישראל. ויראו לו את האהל ואת כל כליו, קרסיו קרשיו בריחיו ועמודיו ואדניו]

בת"י מתבאר שמה רבנו ישב באותה שעה בבית מדרשו אשר היה מחוץ למחנה. והיה

מלמד לאהרן ובניו אשר ישבו לפניו את סדרי הכהונה. עוד מציין ת"י ששם ישבו גם זקני ישראל.

על פי זה מבאר הפירוש יונתן, שת"י הוסיף הוספות אלו כדי לבאר מדוע באו אל משה ולא הלך משה אליהם, והלא היה עניו מכל אדם וודאי שלא היה חס על כבודו והיה הולך לראות מעשה המשכן, אך מכיון שישבו לפניו אהרן ובניו וזקני ישראל, לא רצה להטריח כולם לבוא עמו.

יש שכתבו שהיות ומשה היה עסוק בתורה, וכבר אמרו (מגילה טז): 'גדול תלמוד תורה יותר מבנין ביהמ"ק', לכך ישב משה בבית מדרשו ולא נתבטל לצורך עשיית המשכן, ורק מכיון שלא יכלו להקימו (ולא יכלה המצוה להיעשות על ידי אחרים), לכך נאלץ משה לעצור את תלמודו ולהורות להם מה יעשו. (עיין ביאור יונתן)

אודות בית מדרש זה אשר קראו משה 'אהל מועד', מצינו בת"י לעיל (שמות לג, ז)⁴ שלאחר חטא העגל משה הוציא את אהלו הרחק מהמחנה מכיון שסבר שמנודה לרב מנודה לתלמיד, אך מכיון שצריכים לו המשיך להשיב. באהל זה טמן משה את הכתרים שנלקחו מבני ישראל מחמת חטא העגל. וכן לאהל זה בא כל מי שהיה 'מבקש ה', ובת"י תרגם 'מי שחזר בתשובה בלב שלם היה יוצא למשכנו של משה מחוץ למחנה ומודה על חטאיו ומתפלל ונסלח לו'.

עוד מבואר בת"י בפרשתנו (שמות מ, כ) שעד הזמן שנבנה המשכן, היו הלוחות עומדות בנס, או על נס (עמוד רחב וחזק) בבית מדרשו של משה רבינו. (וכמו שיתבאר להלן)

4. וז"ל: "ומשה נסיבוננו וטמירינון במשפן אולפן אוריתא דיליה. גרם ית משפנא נסב מתמן ופרסיה ליה מבגרא למשריתא ארחיק יתיה מן משירית עמא דאתנדון תגיו אלפיו אמיו והנה קרי ליה משפן בית אולפנא. והוי כל מאן דהדר בתנובא בלב שלים קדם יי הנה נפיק למשפן בית אולפנא דמבגרא למשריתא מודי על חוביה ומצלי על חוביה ומצלי ומשתבק ליה":

משמעות כלי המשכן והמיקום בו הועמדו

ת"י בפרשתנו מבאר בכל פרט מכלי המשכן את משמעותו ומשמעות המיקום בו הועמד, ומבאר בכך מדוע נצטוו בני ישראל להעמידו דווקא במיקום זה:

השולחן – צפון צד העשירות

השולחן הועמד בצד צפון של המשכן, טעם הדבר מבאר ת"י:

(שמות מ, ד) **וְהִנְעַל ית פְּתוּרָא בְּסִטְרָא צְפוֹנָא, מְטוּל דְּמִתְמָן מִתְּהִיב עוֹתָרָא. דְּמִתְמָן זְלַחַן דְּסִיסִי מְלֻקְזִישִׁין עַל עוֹסְבִין לְמִתְפְּרִנְסָא בְּהוֹן דִּי יֵידי עֲלָמָא:**

[והבאת את השולחן בצד צפון, משום שמשם ניתן העושר. שמשם זולפים רסיסי מלקושים על העשבים לפרנס בהם את דידי העולם].

ת"י מבאר שמכיון שצד צפון הוא הצד שממנו בא השפע לעולם, ועל כך מלמדת העובדה שרסיסי הגשמים שיורדים לעולם כדי לפרנס את באי העולם - באים מצד צפון.

וכך מבואר בגמ' (ב"ב כה:): "אמר רבי יצחק הרוצה שיחכים ידרים, ושיעשיר יצפין, וסימנך מנורה בדרום שולחן בצפון". סימן זה שנבחר בגמ' אינו רק סימן בעלמא, אלא היות והשולחן מסמל את השפע לכך הושם בצפון שזה הצד שממנו בא העושר.

ומבואר בת"י שהשפע בא מצד צפון לא מפני שהשולחן היה בצד זה, אלא להיפך השולחן נמצא בצד צפון מפני שמשם בא השפע.

גם החלק השני בת"י איתא בחז"ל (יומא כא:): "במוצאי יו"ט האחרון של חג הכל צופין לעשן המערכה. נוטה כלפי צפון עניים שמחים וכו' מפני שגשמי שנה מרובים".

מנין לחם הפנים – שנים עשר שבטי יעקב

עוד מבואר בת"י מה הטעם שהלחמים שעל השולחן היו במנין שנים עשר:

(שמות מ, ד) וְתִסְדֵּד יֵת סְדְרוֹי תְרִין סְדְרֵי לְחֵמָא גְזָאָה, שִׁית עֲגוּלִין
בְּסִדְרָא, כָּל קֵבֶל שְׁבֻטוֹי דִּיעֶקֶב:

[ותסדר את סדרו שני מערכות הלחם הפנימי, שש ככרות במערכה,
כנגד שבטי יעקב].

מנין ככרות לחם הפנים, הוא כמנין שבטי יעקב, וצורת סידור הלחם הוא כמו באבני האפוד - ששה מכל צד ואף כאן ששה ככרות בכל טור.

בשפת אמת (פרשת אמור) ביאר שהענין הוא כי לכל שבט יש דרך מיוחדת בעבודת ה' שלו, ואף הלחם - השפע, ניתן לכל שבט בדרך ובאופן הנצרך לדרך אותו השבט. לכך נצרך שנים עשרה לחמים, המסמלים את שנים עשר הדרכים שיש בעבודת ה' על ידי השפע המושפע בהתאם בשנים עשר דרכים שונות.

המנורה – גנזי החכמה

את המנורה העמידו בצד דרום של המשכן. וטעם הדבר מבואר בת"י:

(שמות מ, ד) וְתִהְיֶה עֹלָם יֵת מִנְרֵתָא בְּסִטְרָא דְרוּמָא, מְטוּל דְּמִתְמָן שְׁבִילֵי
שְׁמֵשָׁא וְסִיחָא וּמִתְמָן אִיסְרֵטְוִין דְּנְהוּרֵי וְתָמָן גְּנִזֵי הַכְּמֵתָא
דְּמִתִּילִין לְנְהוּרֵי:

[והבאת את המנורה בצד דרום, משום שמשם שבילי השמש והירח,
ומשם שבילי המאורות, ושם גנזי החכמות שמשולים למאורות].

מת"י עולה שהמנורה המאירה מסמלת את החכמה המשולה לאור, וכמו שאמרו בגמ' (תענית ז:): אין אור אלא תורה שנאמר: 'כי נר מצוה ותורה אור'. לכן מיקומה של המנורה הוא בצד דרום - הצד שממנו מתחילים המאורות את סיבובם (כדכתיב הולך אל דרום סובב אל צפון ודרשינן ליה ב"ב (שם) על החמה.

וכמבוא בגמ' ב"ב הנ"ל: "הרוצה שיחכים ידרים" וסימנך מנורה בדרום".

שבעת קני המנורה – שבעת הרועים

טעם הדבר שלמנורה יש שבעה קנים, לא יותר ולא פחות, מבואר בת"י:

(שמות מ, ד) וַתְּדַלֵּק יִת בּוֹצִינְהָא שׁוֹבְעָא, כָּל קָבִיל שִׁבְעָתִי כּוֹכְבֵיא
דְּמִתִּילִין לְצַדִּיקֵיא דְּמִנְהֵרִין לְעֵלְמָא בְּזִכּוֹתֵיהוֹן:

[ותדליק את המנורה שבעה, כנגד שבעת הכוכבים הנמשלים לצדיקים
שמאידים את העולם בזכותם].

ת"י מבאר שהצדיקים הם מאורות המאירים את העולם בזכויותיהם. ומנין הצדיקים הוא שבע כמבואר בגמ' (סוכה נב:): 'והקמנו עליו שבעה רועים', לכן מספר קני המנורה יהיה שבעה, כנגד שבעת הצדיקים שהומשלו בשבעת כוכבי הלכת המאירים.

מזבח הזהב – ריח הקטורת - עמלי התורה

מזבח הזהב יועד להקטרת קטורת, והעמידוהו לפני ארון העדות. ת"י מבאר את משמעות הקטרת הקטורת:

וַתִּתֵּן יִת מִדְּבַחָא דְּדִהָבָא לְקַטוֹרֶת בּוֹסְמֵיא קְדָם אַרְזָא דְּסִהְדוֹתָא,
מְטוֹל חֲבִימֵיא דְּעֵסְקִין בְּאַרְיֵיתָא וְדַחִיהוֹן גְּדִיף הִי כְּקַטוֹרֶת
בּוֹסְמֵיא:

[ותתן את מזבח הזהב לקטורת הסמים. לפני ארון העדות כנגד החכמים
שעוסקים בתורה וריחם נודף כמו קטורת הסמים].

ת"י מבאר שארון העדות בו מונחות הלוחות ושברי הלוחות - מסמל את התורה. והקטורת בעלת הריח הנודף עד ריחו (יומא לט: תמיד ל:) שהוקטרה לפני הארון - התורה, מסמלת את הריח הטוב הנודף מהתלמידי חכמים העוסקים בתורה, וכמו שאיתא בתרגום שה"ש (ד, יא) "ושום טב דצדיקין נדיף מכל בוסמין".

מסך הפתח – זכויות הצדיקים

מסך הפתח היה וילון שכיסה את פתח המשכן בצד מזרח שבו לא היו קלעים ועמודים. ת"י מבאר מה מסמל וילון זה:

**וְתִשׁוּי ית פְּרָסָא דְתַרְעָא לְמִשְׁבְּנָא, מְטוּל צְדִיקָיָא דְחִפִּין בְּזִכּוּתְהוֹן
עַל עֲמֵא בֵּית יִשְׂרָאֵל:**

[ושמת את מסך הפתח למשכן, בגלל הצדיקים שהופים בזכותם על עם
בית ישראל].

ת"י מבאר שמסך זה החופה את הצד הפתוח של המשכן, מסמל את זכויותיהם של הצדיקים החופות על בית ישראל ומגינות עליהם מרעות וצרות.

מזבח העולה – הכנסת אורחים במקום מזבח

מזבח העולה (החיצון) עליו הקריבו את הקרבנות הונח לפני פתח משכן אהל מועד. בטעם הדבר כתב ת"י:

**(שמות מ, ו) וְתִתֵּן ית מִדְּבַחָא דְעֶלְתָא קָדָם תַּרְעֵ מִשְׁבֵּן זְמָנָא, מְטוּל
עֲתִידָיָא דְמִסְדְּדִין פְּתוּדָא קָדָם תַּרְעִיהוֹן וּמְפָרְנָסִין מִסְפְּנֵיָא
וּמִשְׁתַּבֵּיק לְהוֹן חוּבִיהוֹן כְּאִילוּ מְקַרְבִּין עֶלְתָא עַל מִדְּבַחָא:**

[ותתן את מזבח העולה לפני פתח אהל מועד. בגלל העשירים שעורכים
שולחן לפני פתחיהם ומפרנסים את המסכנים, ונסלה להם הטאם כאילו
מקרבים עולה על המזבח].

ת"י מבאר מדוע מיקומו של המזבח עליו הקריבו את קרבנות העולה - הבאים לכפר על חטאי בני ישראל, נבחר להיות כנגד הפתח של אהל מועד. כדי להורות על היום שבו לא יהיה מזבח, או אז יעמוד הפתח תחת המזבח - פתח הבית של העשירים העורכים שם שולחן

לעניים. עליו יעמידו את הקרבנות - בדמות אוכל לעניים המסכנים, ונסלח להם חטאם כאילו הקריבו עולה על גבי המזבח.

וכמאמר חז"ל (מנחות צז): 'רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרוויהו כל זמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר על ישראל ועכשיו שלחנו של אדם מכפר עליו'. ופירש רש"י: שולחנו של אדם מכפר עליו - בהכנסת אורחים. (וכע"ז בסוף חגיגה כז).

מי הכיור – מסר לתשובה

הכיור ממנו קידשו הכהנים את ידיהם ואת רגליהם הוקם בין אהל מועד ובין המזבח, כלומר עוד לפני המזבח, כדי שמיד בבואם לחצר אוהל מועד, טרם שמתחילים בעבודה, יקדשו הכהנים את ידיהם ורגליהם.

ת"י בפסוק זה מבאר את משמעות המים שניתנו בכיור:

(שמות מ, ז) וְתִתֵּן יַת כִּיּוֹרֵא בֵּינֵי מִשְׁכַּן זְמַנָּא וּבֵינֵי מִדְבַּחָא וְתִתֵּן תַּמָּן מֵי, מְטוּל חוּבְיָא דְהַדְרִין בְּתִיּוּבְתָא וְשַׁדְיִין עֲקֻמוּמִיתְהוֹן הִי כְּמִיָּא: [ותתן את הכיור בין אהל מועד ובין המזבח ותתן שמה מים, בגלל החוטאים שחוזרים בתשובה ומשליכים עקמומיותיהם כמו מים].

כלומר ת"י מבאר שבמי הכיור המקודשים יש מסר לחוטאים. והוא: כשם שמי הכיור בכוחם להעביר את הטומאה ולקדש את הכהנים, כך החוטא בכוחו להשליך את עקמומיותו כשטיפת המים ולהיטהר בתשובה לפני ה'.

וכך גם מבואר בתרגום מגילת 'איכה' על הפסוק (ב, יט) 'שפכי כמים לבך נכח פני ה': - 'שדיא הִי כְּמִיָּא עֲקֻמוּמִית לִיבך, וְהַדְרִי בְּתִיּוּבְתָא, וְצֻלָּי בְּבִי כְּנִישְׁתָּא'. [השליכי כמו מים עקמומיות ליבך, וחזרי בתשובה, והתפללי בבית הכנסת]. הרי שהמים הם משל לתשובה והשלכת העקמומיות.

חצר המשכן – זכות אבות

חצר המשכן הקיפה את אהל מועד ואת המזבח והיתה עשויה מעמודים וקלעים. ת"י מבאר

את המשמעות של הקפת אהל מועד ע"י החצר:

(שמות מ, ח) וַתֵּשֶׁי ית דִּדְתָא חֲזוֹר חֲזוֹר, מְטוּל זְכוּת אֲבָהָת עֲלֵמָא
דְּמַחְזְרִין חֲזוֹר חֲזוֹר לְעֵמָא בֵּית יִשְׂרָאֵל.

[ועשית את החצר סביב סביב. משום זכויות אבות העולם, שמסובבים
סביב סביב לעם בית ישראל].

מת"י עולה שזכויות אבות העולם סובבים את עם ישראל בכל מקום שהם הולכים, כמו חצר
המשכן הסובבת את אהל מועד לשומרו.

יש לעיין מה נוסף בחצר המשכן יתר על מה שהתבטא במסך הפתח, שאף הוא כאמור מסמל
את זכות האבות? (ואולי התווסף שהזכויות מקיפות מכל הכיוונים).

מסך שער החצר – זכות האמהות – שער הגהינם

בשערי החצר היה מסך ברוחב עשרים אמות ששימש כשער הכניסה למחנה השכינה. בת"י
מבאר את משמעות מסך זה:

(שמות מ, ח) וַתֵּתֵן ית פְּרָסָא דְתִרְעָה דִּדְתָא, מְטוּל זְכוּת אֲמָהָת עֲלֵמָא,
דְּפָרִיס בְּתִרְעָה גֵיהִנָּם, מִן בְּגִלְלָה דִּלְא יַעֲלוּן תַּמְן נַפְשֵׁת דְּרִדְקֵי עֲמָא
דִּישְׂרָאֵל:

[ונתת את מסך שער החצר, בגלל זכויות אמהות העולם, הפרוסות בשער
גהינם, בשביל שלא יכנסו שם נפשות קטני ישראל].

ת"י מבאר שמסך זה העומד בפתח המשכן, מלמד על פתח אחר והוא פתח הגהינם, שאף שם
עומדות 'זכויות אמהות העולם' ודואגות שלא יכנסו לגהינם נפשות ילדי בני ישראל.

מבואר בת"י חידוש גדול, (שלא נמצא במדרשים) שזכויות האמהות הם אלו שמונעות מדרדקי
בני ישראל להיכנס לגהינם. ובמדרש (ב"ר מח, ח) נאמר זאת על אברהם אבינו שאינו מניח

לקטנים שמתו עד שלא מלו להיכנס לגהינם.

יש להתבונן בעצם ההקבלה בין המסך לעמידת האמהות בפתח הגהינם. ובשלמא למדרש הנ"ל מובן לכאור' כיצד מציל אברהם את הקטנים, היות ויש שייכות גדולה בין אברהם למצוות מילה, ממילא בכוחו להציל את הקטנים שלא נימולו. אך בת"י לכאורה מדובר על כל הקטנים ויש להתבונן בשייכות בין זכות האמהות הכללית לענין זה. ואכן יש גירסאות בת"י שגרסו 'אבות העולם'. וצ"ע. ואולי יש לחלק שכאן הוא זכויות האבות על בניהם וכאן זה זכות הצדיקים על בני דורם ויל"ע.

משמעות משיחת המשכן והמזבח והכיור

משיחת המשכן – מלכות בית יהודה – משיח בן דוד

משה רבנו נצטווה למשוח את המשכן בשמן המשחה ולקדש אותו, לאחר שיקים את המשכן. עצם פעולת המשיחה היא לכאור' סוג של הכשרה והכנה לשימוש בפועל, וכשהיא נעשית בשמן המשחה יש בכחה לקדש את הנמשח. על משמעות משיחת המשכן מלמדנו ת"י:

(שמות מ, ט) וְתִסַּב יַת מְשִׁיחָא דְרַבּוּתָא וְתַרְבִּי יַת מְשַׁכְנָא וַיַּת כָּל דְּבִיָּה
וְתַקְדֵּשׁ יְתִיָּה, מְטוּל כָּלִיל דְּמַלְכוּתָא דְּבֵית יְהוּדָה וּמִלְפָּא מְשִׁיחָא
דְּעֵתִיד לְמַפְרֵק יַת יִשְׂרָאֵל בְּסוּף יוֹמִיא:

[ותיקח את שמן המשחה, ותמשח את המשכן ותקדש אותו, משום
כתר המלכות של בית יהודה, ומלך המשיח שעתידי לגאול את ישראל
באחדית הימים].

לכאור' הדברים חתומים, מה השייכות בין משיחת המשכן למשיח בן דוד? ויתכן שהיות והמשכן נבנה בחלקו של יהודה, ודרך מלכי בית דוד להימשח בשמן בעת שמתמנים למלוך, הרי שכאן משחו את המשכן הנמצא בחלקו של יהודה בשמן משיחת המלכים, ופעולה זו מסמלת את כתר המלכות של בית יהודה.

דבר נוסף מובא בת"י, שמשיחה זו מלמדת על מלך המשיח שעתיד לגאול את ישראל. ואכן גם בפסוקים להלן הביא ת"י שמשיחת המשכן המזבח והכיור מלמדות על המשיחים שבאחרית הימים. ויתכן שלמד זאת מהלשון 'וימשח' - שהיא מלשון משיח, שהרי משיח נקרא על שם משיחת השמן וכמש"כ רש"י (מגילה יג.): "משיח - נמשך בשמן המשחה". ואף כאן משיחת המשכן רומזת על המשיח. ואם הגענו עד כאן, הרי שמשיחת המשכן הנמצא בחלקו של יהודה ודאי רומזת למשיח שהוא מזרעו של יהודה, והוא משיח בן דוד.

משיחת המזבח – כתר כהונה – אליהו הנביא

לאחר משיחת המשכן, משח משה את המזבח הנמצא מחוץ לאהל מועד ואת כל כלי המזבח. ת"י מלמדנו על עומק משיחה זו:

(שמות מ, י) וְתַרְבִּי יֵת מִדְּבַחַּא דְעֵלְתָא וְיֵת כָּל מְנֻי וְתַקְדִּישׁ יֵת מִדְּבַחַּא וְיֵהִי מִדְּבַחַּא קוּדֶשׁ קוּדֶשִׁין, מְטוּל כָּלִילָא דְכַהוּנָתָא דְאַהֲרֹן וּבְנָוֵי וְאַלְיָהוּ כַהֲנָא רַבָּא דְעֵתִיד לְמִשְׁתַּלְחָא בְּסוּף גְלוּזָתָא:

[ותמשח את מזבח העולה ואת כל כליו, ותקדש את המזבח ויהיה המזבח קודש קודשים. בגלל כתר הכהונה של אהרן ובניו, ואליהו הכהן הגדול שעתיד להשתלח בסוף הגלות].

בדומה למלכי בית יהודה, גם הכהנים - אהרן ובניו נמשחו לעבודתם בשמן המשחה. ולכן משיחת המזבח וכלי העבודה שבהם עובדים הכהנים את עבודתם, מרמזת על כתר הכהונה של אהרן ובניו. וכאמור הלשון משיחה הרומזת על משיח המשוח, מלמדת אף כאן על אליהו מזרע אהרן הכהן, שת"י כבר הזכירו לעיל שהוא פנחס, וכאן הוסיף חידוש גדול, שפנחס הוא אליהו, היה כהן גדול. והוא שעתיד לבשר ולאחד את ישראל באחרית הימים לפני בוא הגאולה, ומשיחת כלי הכהונה מסמלת את אליהו. (עיי' בגליון פרשת פנחס בענין כהונתו של פנחס ומדוע נקרא כהנא רבא').

משיחת הכיור - יהושע ראש הסנהדרין – משיח בן אפרים

לאחר משיחה המזבח נצטווה משה למשוח את הכיור ואת כנו. ת"י מלמדנו על משמעות

משיחה זו:

**(שמות מ, יא) וְתַרְבִּי יַת בְּיֹדָא וַיֵּת בְּסִיסִיָּה וְתַקְדֵּשׁ יְתִיָּה, מְטוּל יְהוֹשֻׁעַ
מְשׁוּמְשַׁנְדָּ דְבָא דְסַנְהֶדְרִין דְעַמִּיָּה, דְעַל יְדוּי עֵתִידָא אֲדַעָא
דְיִשְׂרָאֵל לְאִיתְפְּלָגָא, וּמְשִׁיחָא בְּרַ אֲפָרִים דְנַפִּיק מִיְנִיָּה דְעַל יְדוּי
עֵתִידִין בֵּית יִשְׂרָאֵל לְמַנְצָחָא לְגוּג וּלְסִיעֵתִיָּה בְּסוּף יוֹמִיָּא:**

[ותמשח את הכיור, ואת כנו ותקדש אותם. בגלל יהושע משמשך ראש
הסנהדרין של עמו, שעל ידו עתידה ארץ ישראל להיחלק. ומשיח בן
אפרים שיצא ממנו (מיהושע) שעל ידו עתידים בית ישראל לנצח את גוג
וסייעתו בסוף הימים].

בת"י מתבאר שהכיור שאינו מכלי העבודה עצמה, אלא כלי המקדש ומכשיר את הכהנים לעבודתם, רומז ליהושע המעלה את בני"י לארץ ישראל. ולמשיח בן יוסף. והנה הדמיון למשיח בן יוסף הוא שכשם שהכיור אינו כלי העבודה עצמה אלא מכשיר ומקדש את הכהנים, כך גם משיח בן יוסף אינו תכלית הגאולה עצמה אשר תהיה בעת כינון מלכותו של משיח בן דוד מזרע יהודה. אלא תפקידו של משיח בן יוסף הוא להכשיר לקדש ולצרף את בני ישראל ולנצח את גוג בדרך לכינון מלכות בית יהודה.

אולם ההקשר ליהושע שעל ידו תחלק הארץ צריך ביאור.

יש שמבארים שיהושע נמשל בכיור היות והוא יצק מים על ידיו של משה בעת ששימש לפניו. אולם להבנה זו אין לזה שייכות למשיח בן יוסף.

ויתכן לומר שאף מה שיהושע הכניס את ישראל לארץ לא היתה הנהגתו כתכלית בפני עצמה, אלא כדי להביא את עם ישראל לארץ ישראל ושם לכונן את מלכות בית יהודה שהם זרע המלוכה. וזה מה שנרמז בכיור שהכיור אינו חלק מהעבודה אלא מכשיר ומקדש בדרך לעבודה.

ואולי מטעם זה הדגיש ת"י את העובדה שיהושע היה ראש הסנהדרין, לומר שיהושע לא היה במעמד של מלך, היות ואינו מזרע המלוכה - יהודה, ונבחר להביא את בני ישראל לארץ ישראל ושם להחזיר עטרה ליושנה.

וזוהו שת"י מכניס כאן עובדה נוספת והיא שמשיח בן אפרים⁵ מזרעו של יהושע. כלומר שמאותה סיבה שיהושע נמשל לכיור מכיון שהוא מזרע יוסף ותפקידו היה להביא לתכלית שהיא מלכות בית יהודה בארץ ישראל. אף משיח בן יוסף היוצא מזרעו, מאותה סיבה יהיה תפקידו להביא לתכלית שהיא משיח בן דוד, ככיור המקדש ומטהר ומכשיר את הכהן לעבודה עצמה.

וַיִּתֵּן אֶת הָעֵדוּת אֶל הָאָרֶן • משמעות הלשון 'עדות'

(שמות מ, כ) וַיִּקַּח וַיִּתֵּן אֶת הָעֵדוּת אֶל הָאָרֶן וַיֵּשֶׂם אֶת הַפְּדִים עַל הָאָרֶן וַיִּתֵּן אֶת הַכַּפֹּרֶת עַל הָאָרֶן מִלְמַעְלָה:

מה משמעות הלשון 'עדות'? ומה עם שברי הלוחות?

הרבה דרשות דרשו חז"ל על השם לוחות העדות. ואחת מהם היא שעצם קיומם הם עדות שמהקב"ה ניתנו לנו, כי היו קימים בנס. מהו הנס?

ונשנו בזה מדרשים שונים, אחד מהם (מבואר מגילה ב: שבת קד.) שאותיות **ו ו ס** שבלוחות, **בנס** היו **עומדים** - כי הכתב היה חרות על הלוחות ונראה משני עבריו מצד לצד. וא"כ החלק הפנימי שבתוך אותיות אלו היה עומד באוויר ללא כל אחיזה שהיא, וזהו הנס והעדות שמה' ניתנו.

עוד דרשו חז"ל **שמקום הארון בתוך קודש הקודשים היה בנס** (מגילה י: וב"ב צט:). [אמנם התם הוא על בית המקדש אשר היה שם קודש הקדשים ולא על המשכן].

בת"י מבואר שהלוחות עצמם עמדו בנס:

וַיִּגְסֵיב ית תַּרְיִן לוחי אֲבָנָא לוחי קַיִמָא דְאֲתִיְהִיבו ליה בְּחֹרֵב, וְהָיוּ קַיִמִין עַל אֶת בְּבֵית אֹלְפָנָא. הַנּוֹן לוחי סְהַדוּתָא וְתַבְרֵי לוחיָא

5. ת"י בכמה מקומות קורא למשיח בן יוסף - משיח בן אפרים, ויש לכך משמעות רבה ואכמ"ל.

**בְּאֲרוֹנָא, וְשׂוּי ית אַרְיחָא על אַרְוֹנָא. וְיֵהב ית פְּפוּדָתָא בְּהַרְדֵי
בְּרוּבִיָּא דְנַפְקִין נְגִיד מִינָה על אַרְוֹנָא מְלֵעִילָא:**

[ויקה את שני לוחות האבן לוחות העדות שנתנו לו בסיני והיו עומדים על נס בבית התלמוד. הם לוחות העדות ושברי הלוחות בארון. וישם את הבדים על הארון ויתן את הכפורת בין הכרובים היוצאים משוך ממנה (מקשה אחת) על הארון מלמעלה].

ת"י מוסיף שהלוחות היו 'קיימין על את' - (את מלשון נס) כלומר עומדים בנס באהלו של משה.⁶ ואולי לדבריו אופן עמידת הלוחות במשכן בנס הוא הנס ו'העדות' על כך שהלוחות ניתנו מה'.

ת"י לא מפרט מהו הנס, אולם יש ממפרשי ת"י⁷ שהבינו בדבריו 'ש'על נס' הוא כמו שנאמר בנחש הנחושת שעמד על 'נס' והכוונה שעמד על עמוד גדול, ואף כאן כוונת ת"י לומר שהלוחות עמדו על עמוד גדול באהלו של משה, ולפ"ז לא ניתן לומר שת"י תרגם 'עדות' - שהלוחות עמדו בנס.

מה שכתב בענין שברי הלוחות המונחים בארון. דבר זה מוזכר בגמ' (ב"ב יד.). ונחלקו בזה רבי יהודה ורבי מאיר באיזה אופן.

וַיִּתֵּן שְׁמָה מַיִם לְרַחֲצָה • הַנֶּס שֶׁהִתְרַחַשׁ עִם מִי הַכִּיּוֹר

**(שמות מ, ל) וַיִּשֶׂם אֶת הַכִּיּוֹר בֵּין אֶהָל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן
שְׁמָה מַיִם לְרַחֲצָה:**

איזה מים נתנו בכיור?

6. כהבנה זו הבין בעל התו"ש בהערתו כאן עיי"ש.

7. ינחנו ואהבת יונתן.

וְשׂוּי ית כִּיּוֹרָא עַל בְּסִיסִיָּה בֵּינֵי מִשְׁכַּן זְמַנָּא וּבֵינֵי מִדְּבָחָא וְיֵהֵב
תָּמָן מִיּוֹן חַיִּין לְקִידּוּשׁ. וְלֹא פִּסְקִין וְלֹא סִדְּוִין כָּל יוֹמֵיָא:

[וישם את הכיור על כנו בין אהל מועד ובין המזבח ויתן שמה מים חיים
לדחצה, ולא פסקו ולא הסריחו כל הימים.]

מבואר בת"י ב' חידושים: א. שהמים שניתנו בכיור היו מים חיים - מי מעיין. ב. שהמים שנתן משה בתחילה, לא פסקו ולא הסריחו לעולם. כלומר שהמים לא התחלפו.

על החידוש הראשון נחלקו בו חכמים בגמ' בזבחים (כב.): 'רבי ישמעאל אומר מי מעיין חיים, וחכמים אומרים שאר מימות הן, והלכה כחכמים'. ובת"י מבואר כשיטת רבי ישמעאל.

והחידוש השני יש בו ב' ענינים: א. בספר 'דרש והעיון' הקשה אם היה כזה נס מדוע לא נמנה נס זה עם הניסים שנעשו במקדש? (אבות פ"ה מ"ד). ותירץ שביומא מבואר שהיו עוד ניסים והניסים הקבועים לא נמנו. וצ"ע.

ב. בגמ' בזבחים (כ.) מבואר שמי הכיור נפסלים בלינה, וא"כ היה צריך להיות שהמים יתחלפו כל יום. ובת"י נראה שלא הוחלפו מעולם?

אכן בפשוטות סבר ת"י שאין המים נפסלים בלינה. (יתכן שמכיון שהמים מים חיים לא שייך בהם פסול לינה, והגמ' הנ"ל אתיא רק לשיטת רבנן שמי הכיור היו משאר מימות. ואדרבה כדי שלא יפסלו מי הכיור בלינה עשו מוכני לכיור לשקעו בבור דדינו כמקוה בעזרה ועל ידי זה נידון כמחובר ואין נפסל בלינה.)

אמנם יש שלמדו בדעתו שאין כוונתו כפשוטו שלא הוחלפו המים מעולם, אלא הכוונה שלא רוקנו לגמרי את הכיור ותמיד נשאר שם מעט מים מהמים הראשונים. וכמו שהיה עם אש המערכה שאמרו בגמ' בזבחים (סא.) שאש שירדה מהשמים בימי משה לא נסתלקה אלא בימי שלמה, ומ"מ בכל יום נתנו עצים חדשים להביא מן ההדיוט. (עיין יומא כא) ומעט המים שנתרו בכיור אף שנפסלו בלינה, התבטלו ברוב. (ויל"ע אם יש כאן ביטול איסור לכתחילה, אשר לדעת הראב"ד הוא איסור דאורייתא).

